

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

24 ביוני 2025

בין שתי מלחמות: סקר מעמיק בציבור הערבי

75.4% ממשתתפי הסקר מעידים כי תחושת הביטחון האישי שלהם חלשה, ומצב רוחם ירוד בעיקר בגלל מקרי האלימות ביישובים הערביים והמלחמה המתמשכת • רוב גדול (75.2%) מציינים כי המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023 השפיעה לרעה על יחסי ערבים-יהודים במדינה, ובכל זאת 66% מהנשאלים מאמינים בשיתוף פעולה פוליטי ערבי-יהודי • 73.3% תומכים בהצטרפות מפלגה ערבית לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות לכנסת • שיעור ההצבעה הצפוי בבחירות לכנסת הוא 57% • חד"ש-תע"ל צפוי לקבל 4.8 מושבים, רע"מ – 4.3 מושבים, ובל"ד – 3 מושבים (מתחת לאחוז החסימה) • שתי הסוגיות החשובות ביותר לציבור הערבי הן טיפול בבעיית האלימות והפשעה (54%) וסיום המלחמה בעזה (23.2%) • המלחמה בין ישראל לאיראן לא שינתה את סדר העדיפויות הפוליטי של הציבור הערבי

ד"ר אריק רודניצקי

תוכן העניינים

2	הממצאים העיקריים
3	הלכי הרוח בציבור הערבי בצל המלחמה המתמשכת
5	יחסי ערבים-יהודים, שותפות פוליטית, תחושת השייכות למדינה
17	השתתפות הערבים בבחירות לכנסת ושאלת ההצטרפות לממשלה
23	סדר היום של הציבור הערבי
24	שאלת הזהות האישית

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

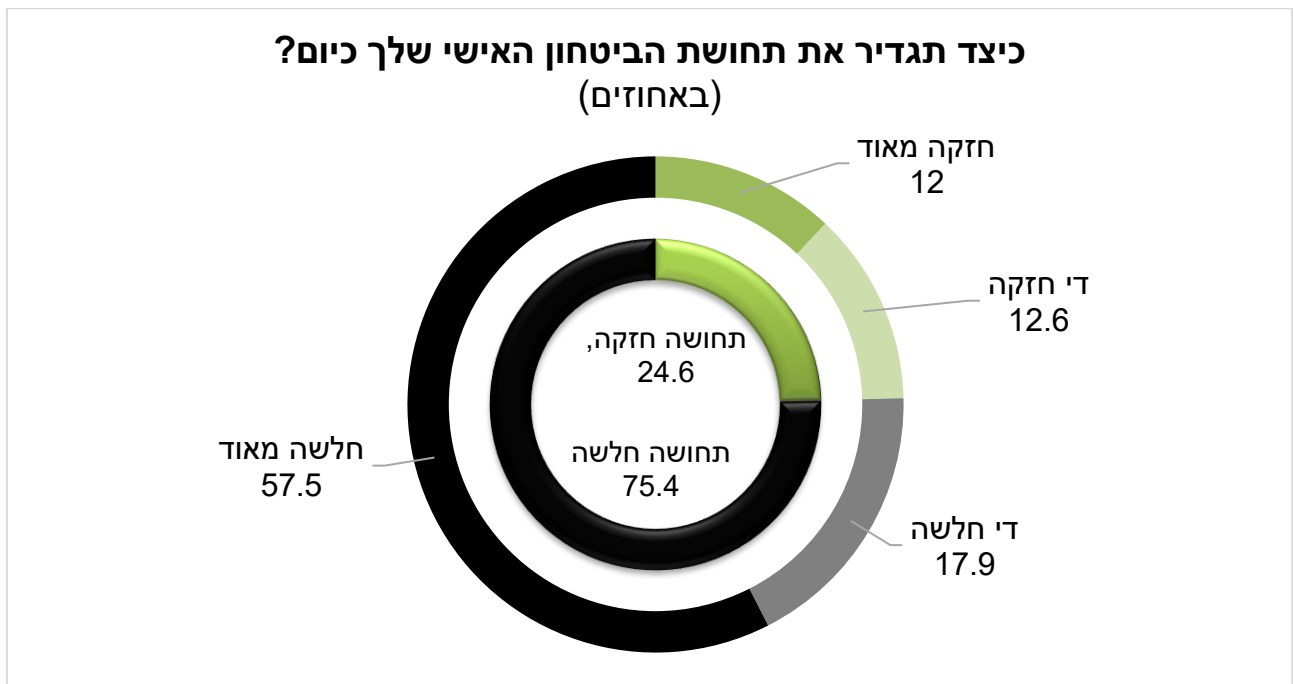
הממצאים העיקריים

- המלחמה בין ישראל לאיראן לא שינתה את סדר היום של האזרחים הערבים בכל הקשור לסוגיות פוליטיות עקרוניות כגון שאלת ההצטרפות לממשלה או תמיכה בשותפות פוליטית ערבית-יהודית, אולם ניכרת השפעה מסוימת על הגדרת הזהות האישית.
- רוב מכריע בציבור הערבי (75.4%) מעידים כי תחושת הביטחון האישי שלהם חלשה. שתי הסיבות העיקריות המשפיעות לרעה על מצב הרוח שלהם הן ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים (41.9%), והמלחמה המתמשכת (37.6%). בצד זאת, 64% ממשתתפי הסקר מעידים כי מצבם הכלכלי טוב יחסית.
- רוב גדול בקרב משתתפי הסקר (75.2%) ציינו כי המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023 השפיעה לרעה על היחסים בין האזרחים הערבים ליהודים בישראל; 43.8% מהם אף ציינו כי היחסים הורעו במידה רבה. 35% ממשתתפי הסקר ציינו כי תחושת השייכות שלהם למדינה נחלשה בעקבות המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר. בצד זאת, 53.2% מהם אמרו כי המלחמה המתמשכת לא השפיעה על תחושותיהם ביחס למדינה.
- רוב הציבור הערבי (66% מהנשאלים) מאמינים בשיתוף פעולה פוליטי ערבי-יהודי, אולם רק 40.2% מהם סבורים כי בציבור היהודי אכן יש תמיכה בשיתוף פעולה פוליטי כזה.
- לדעת משתתפי הסקר, הנושאים העיקריים שבהם עשויה שותפות פוליטית ערבית-יהודית להצליח הם: טיפול בפשיעה בחברה הערבית (26.8%); תיקון חוקים המפלים לרעה את האזרחים הערבים, כגון חוק הלאום או חוק קמיניץ (22.2%); שיפור המצב החברתי-כלכלי ביישובים הערביים (14.1%); חיזוק מעמדם של האזרחים הערבים במרחב הציבורי בישראל (10.1%).
- רוב גדול (73.2%) תומכים בהצטרפותה של מפלגה ערבית לממשלה שתקום לאחר הבחירות הבאות: 41.8% תומכים בהצטרפות לכל ממשלה שתקום, ו-31.4% תומכים בהצטרפות לממשלת מרכז-שמאל. שיעורים אלו דומים לממצאי סקרים קודמים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר במהלך המלחמה.
- במבט לאחור על הצטרפותה של רע"מ לממשלת בנט-לפיד (2021/22), 39.1% ממשתתפי הסקר סבורים כי הניסיון היה מוצלח בסך הכול, בעוד 46.6% סבורים כי הניסיון לא היה מוצלח.
- אילו נערכו היום הבחירות לכנסת, שיעור ההצבעה הצפוי בחברה הערבית היה 57%, גבוה מעט מן השיעור שנצפה בבחירות לכנסת ה-25 (53.2%) שנערכו בנובמבר 2022. במצב זה, חד"ש-תע"ל ורע"מ צפויות לקבל מהבוחרים הערבים 4.8 ו-4.3 מושבים בכנסת, בהתאמה, ואילו בל"ד אינה צפויה לעבור את אחוז החסימה (3 מושבים). התמיכה של הבוחרים הערבים במפלגת "הדמוקרטים" מסתכמת במושב אחד.
- כמעט שליש ממשתתפי הסקר (30.4%) ציינו כי אין היום פוליטיקאי או איש ציבור המייצג אותם. בכל זאת, הנציגים המובילים במדד הייצוג של הציבור הערבי הם סאמי אבו שחאדה (יו"ר בל"ד, 15.5%), ח"כ אחמד טיבי (יו"ר תע"ל, 14.2%), וח"כ מנסור עבאס (יו"ר רע"מ, 13.8%). ח"כ אימן עודה (יו"ר חד"ש) זוכה לתמיכה פחותה (8.1%).
- 54% ממשתתפי הסקר ציינו כי הסוגיה החשובה ביותר כיום עבור הציבור הערבי היא הטיפול בבעיית האלימות והפשיעה. חלק לא מבוטל (23.2%) ציינו את סיום המלחמה בעזה כסוגיה החשובה ביותר.
- בזהותם האישית של האזרחים הערבים נכללים שלושה מרכיבים מרכזיים: הזהות הערבית (36.2%), האזרחות הישראלית (30.3%), וההשתייכות לדת (21.4%). עבור חלק קטן יחסית בציבור זה (9.7%) הזהות הפלסטינית היא החשובה ביותר.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

הלכי הרוח בציבור הערבי בצל המלחמה המתמשכת

רוב מכריע בקרב משתתפי הסקר (75.4%) מדווחים כי תחושת הביטחון האישי שלהם כיום חלשה, ויותר ממחציתם (57.5%) מדווחים כי היא חלשה מאוד. ממצאים אלו מלמדים על החמרה של תחושת חוסר הביטחון האישי בציבור הערבי בשנה החולפת. לשם השוואה, בסקר שנערך בדצמבר 2024, שיעור המדווחים כי תחושת הביטחון האישי שלהם חלשה עמד על 65.8%. מדובר אפוא בהחמרה מובהקת במדד זה.

שתי הסיבות העיקריות המשפיעות כיום לרעה על מצב הרוח של האזרחים הערבים הן ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים (41.9%) והמלחמה המתמשכת (37.6%). סיבות אחרות ברמת חומרה נמוכה הן מצוקה כלכלית (9.3%), בעיות במשפחה או בעיות אישיות (6.7%), וחיכוכים עם אזרחים יהודים (3.1%).

בעיית הפשיעה והאלימות ביישובים הערביים מוסיפה להיות הסיבה העיקרית להרעת מצב הרוח של האזרחים הערבים. לא זו בלבד שבשנים 2023 ו-2024 נרשמו מספרים חסרי תקדים של קורבנות רצח בחברה הערבית – 244 ו-230 בהתאמה, הרי מספר מקרי הרצח בחודשים ינואר עד מאי 2025 הוא 100 קורבנות, גבוה אף מזה שהיה בתקופה המקבילה אשתקד (2024) – 90 קורבנות.¹

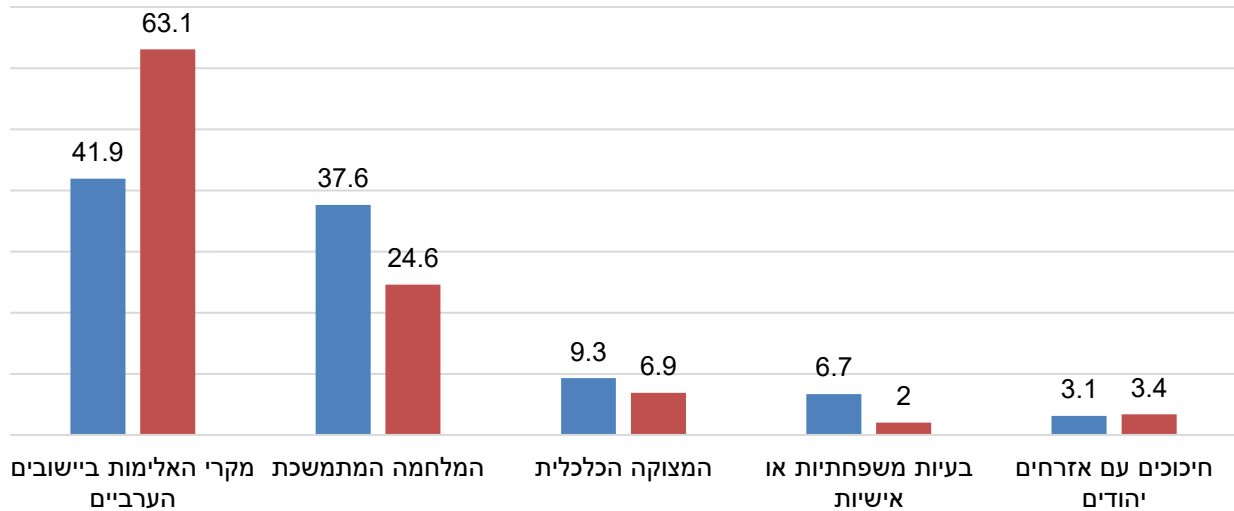
בצד זאת, בחודשים האחרונים מתגברות השפעותיה השליליות של המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023 על מצב הרוח של האזרחים הערבים. שיעורם של המציינים את המלחמה כגורם העיקרי המשפיע לרעה על מצב רוחם עלה במידה ניכרת מ-24.6% בדצמבר 2024 ל-37.6% בסקר הנוכחי. זוהי עדות מובהקת להשפעה של סבלם המתמשך של הפלסטינים ברצועת עזה (בגלל המלחמה) על הציבור הערבי בישראל.

¹ מקור הנתונים: עמותת יוזמות אברהם. ראו: **גלובס**, 5 ביוני 2025; חסן שעלאן, "חמישה חודשים, 100 נרצחים". **ידיעות אחרונות**, 3 ביוני 2025. על פי הנתונים של משטרת ישראל לשנים 2021–2025, 76% מתוך 961 קורבנות רצח בישראל משתייכים לחברה הערבית. ראו: **ישראל היום**, 26 במאי 2025.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מה הגורם העיקרי המשפיע לרעה על מצב רוחך? (באחוזים)

סקר יוני 2025 סקר דצמבר 2024

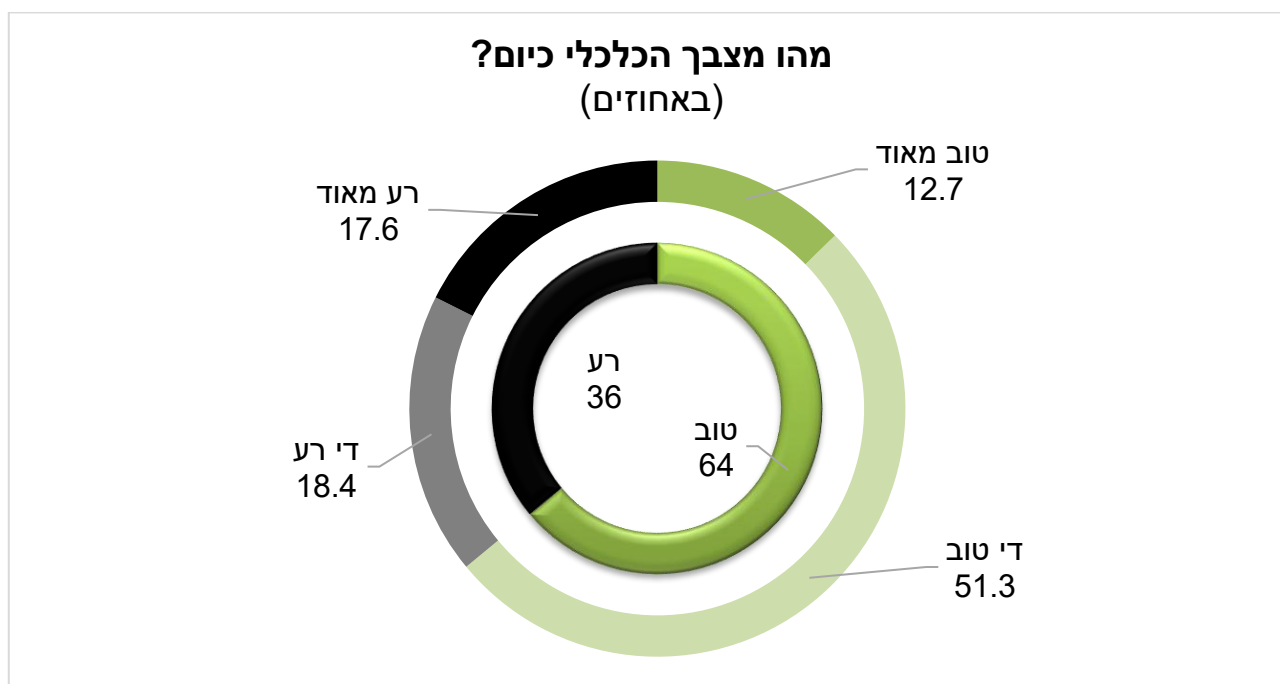
רצה הגורל, והמלחמה בין ישראל לאיראן פרצה ב-13 ביוני, במהלך האיסוף של נתוני הסקר הנוכחי, שנערך באמצעות ראיונות טלפוניים בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל (500 משתתפים). מחצית מן הראיונות (238 נשאלים, 47.6% מהמדגם) נערכו עד לפני פרוץ המלחמה ב-13 ביוני, והמחצית האחרת (262 נשאלים, 52.4% מהמדגם) רואיינו במהלך הימים הראשונים לאחר התפרצותה. כך נוצרו שני מדגמים בלתי תלויים המאפשרים לבחון את השאלה: האם השפיעה התפרצות המלחמה בין ישראל לאיראן על עמדות ותחושות בציבור הערבי, ואם כן – כיצד?

מתברר כי למלחמה בין ישראל לאיראן הייתה השפעה מוגבלת על תחושת הביטחון האישי בציבור הערבי, הנמוכה ממילא. לפני פרוץ המלחמה עם איראן דיווחו 73.3% מהנשאלים על תחושת ביטחון אישי חלשה, ו-77.2% דיווחו כך אחריה. נראה כי ההחמרה במדד הביטחון האישי קשורה דווקא לבעיית הפשיעה והאלימות בחברה הערבית: שיעור הנשאלים שצינו את ריבוי מקרי האלימות ביישובים הערביים כסיבה העיקרית המשפיעה לרעה על מצב רוחם היה גבוה יותר לאחר פרוץ המלחמה עם איראן (44.8%) משיעורם לפני כן (38.6%).

יודגש כי לאורך הסקר נשאלו המשיבים באופן כללי על "המלחמה המתמשכת" בלא לציין בפניהם במפורש אם הכוונה למלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023 בין ישראל לחמאס (וטרם הסתיימה) או למלחמה החדשה שפרצה בין ישראל לאיראן. על כל פנים, שיעור דומה של נשאלים – 36.6% לפני פרוץ המלחמה ו-38.6% אחריה – דירגו את "המלחמה המתמשכת" כסיבה העיקרית המשפיעה לרעה על מצב רוחם.

במישור הכלכלי נראה כי החיים בצל המלחמה המתמשכת מתנהלים כתקנם באופן יחסי: 64% מהנשאלים בסקר הנוכחי ציינו כי מצבם הכלכלי די טוב. שיעורים דומים נמדדו בסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר במהלך שנת 2024, בחודשים יוני (67.8%) ודצמבר (65.1%). ממצאים אלו מלמדים כי התמונה בחברה הערבית אינה קודרת לגמרי.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

יחסי ערבים-יהודים, שותפות פוליטית, תחושת השייכות למדינה

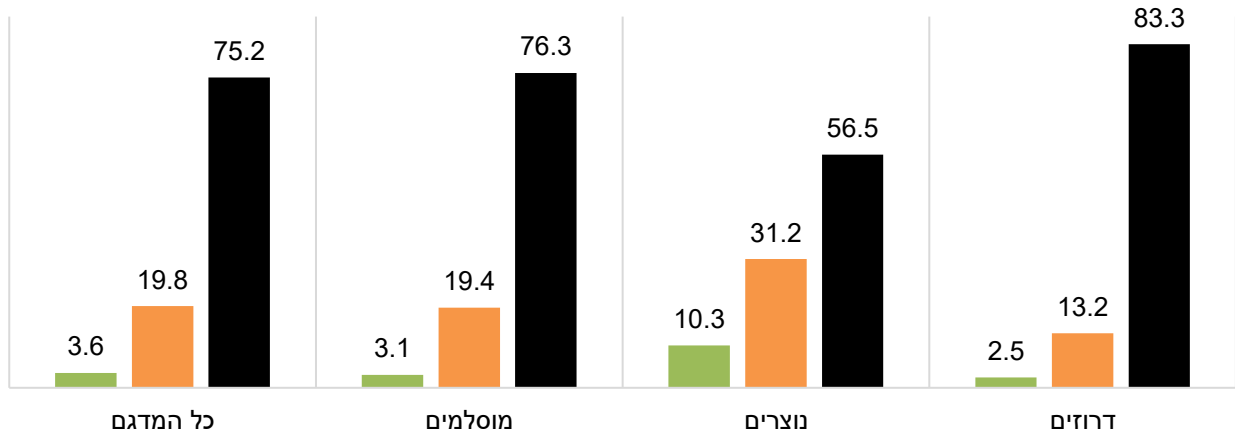
רוב גדול בקרב משתתפי הסקר (75.2%) סבורים כי היחסים בין האזרחים הערבים ליהודים הושפעו לרעה בעקבות המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023; 43.8% בהם אף סבורים כי היחסים הורעו במידה רבה. בתשובות על שאלה זו נתגלו הבדלים מובהקים על פי משתנים דמוגרפיים ופוליטיים. דווקא הדרוזים (83.3%) סבורים יותר מהמוסלמים (76.1%) ומהנוצרים (56.5%) כי המלחמה המתמשכת משפיעה לרעה על יחסי ערבים-יהודים. ייתכן שהיכרותם המעמיקה של הדרוזים את שני העולמות – החברה הערבית והחברה היהודית (בזכות שירותם בצבא) – מאפשרת להם להבין טוב מאחרים כיצד השפיעה המלחמה על התגבשות עמדות שליליות בקרב כל אחת משתי הקבוצות ביחס לרעותה.

התפלגות התשובות על פי דפוס ההצבעה בבחירות האחרונות לכנסת (נובמבר 2022) מלמדת כי מצביעי בל"ד (84.3%) סבורים יותר ממצביעי המפלגות האחרות – חד"ש-תע"ל (77.5%), רע"מ (74.3%), והמפלגות היהודיות (79.3%) – כי היחסים בין ערבים ליהודים התדרדרו בתקופת המלחמה.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

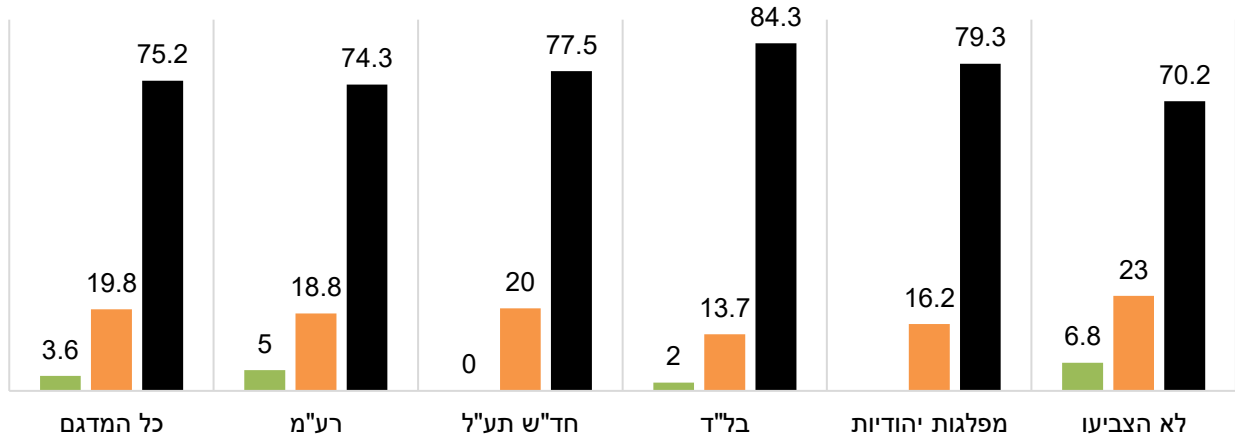
כיצד הושפעו היחסים בין האזרחים הערבים ליהודים בעקבות המלחמה בשנה וחצי האחרונה? (לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

היחסים הורעו ■ המלחמה לא השפיעה על יחסי ערבים-יהודים ■ היחסים השתפרו ■

כיצד הושפעו היחסים בין האזרחים הערבים ליהודים בעקבות המלחמה בשנה וחצי האחרונה? (לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

היחסים הורעו ■ המלחמה לא השפיעה על יחסי ערבים-יהודים ■ היחסים השתפרו ■

למרות השפעותיה השליליות של המלחמה על יחסי ערבים-יהודים, מתברר כי באופן עקרוני רוב משתתפי הסקר (66%) דווקא מאמינים בשותפות פוליטית בין שתי האוכלוסיות; שליש מהם (33.7%) אף מאמינים בכך במידה רבה. לעומת זאת, רבע מהנשאלים (23.4%) דיווחו כי אינם מאמינים בכך כלל.

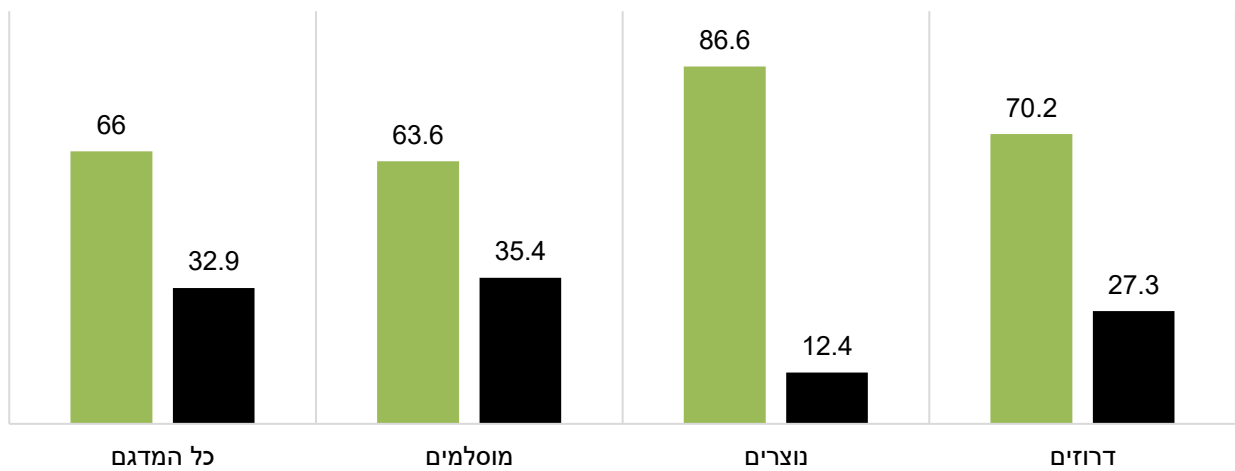
בתשובות על שאלה זו נמצאו הבדלים מובהקים לפי משתנים דמוגרפיים ופוליטיים. שיעור הנוצרים המאמינים באופן עקרוני בשותפות פוליטית ערבית-יהודית (86.6%) גבוה במידה ניכרת משיעורם של הדרוזים (70.2%) ושל המוסלמים (63.6%) המאמינים בכך. עוד נמצא כי רמת האמון בשותפות פוליטית ערבית-יהודית הולכת

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

ועולה ככל שעולה הגיל. בקבוצת הצעירים (18 עד 34 שנה) הדעות חלוקות בעניין זה: מחציתם (55.1%) מאמינים בכך, אך כשליש מהם (31.5%) אמרו שהם אינם מאמינים בכך כלל – השיעור הגבוה ביותר בהשוואה לשאר קבוצות הגיל. בקבוצות הגיל המבוגרות יותר מסתמן רוב מוצק למאמינים בשיתוף פעולה פוליטי ערבי-יהודי.

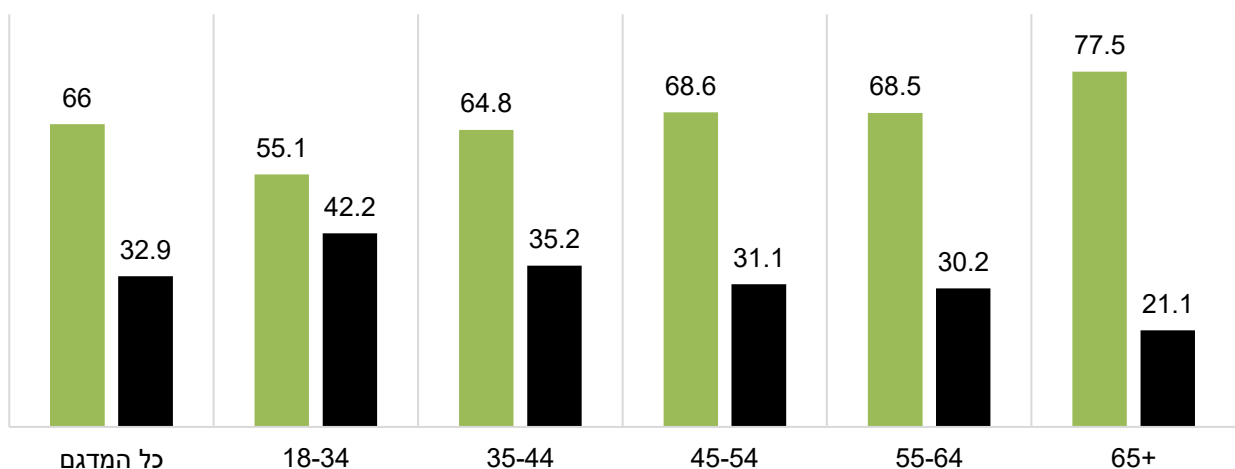
באופן עקרוני, האם אתה מאמין בשותפות פוליטית ערבית-יהודית? (לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

■ לא מאמין ■ מאמין

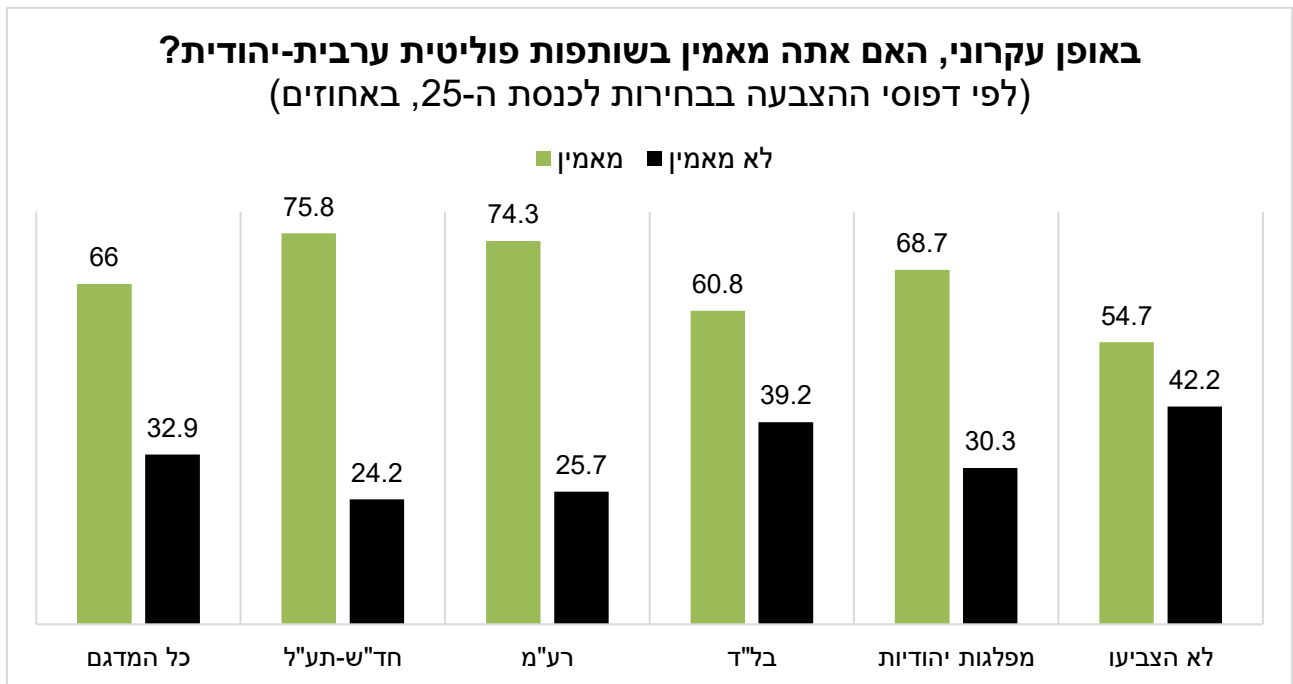
באופן עקרוני, האם אתה מאמין בשותפות פוליטית ערבית-יהודית? (לפי קבוצת הגיל, באחוזים)

■ לא מאמין ■ מאמין

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

רמת האמון הגבוהה ביותר בשיתוף פעולה פוליטי ערבי-יהודי נרשמה בקרב מצביעי חד"ש-תע"ל (75.8%) ובקרב מצביעי רע"מ (74.3%). הממצא אינו מפתיע בהתחשב בכך שמדובר בעיקרון חשוב בתפיסת העולם הפוליטית של שתי המפלגות. אחרים באים מצביעי המפלגות היהודיות (68.7%) ומצביעי בל"ד (60.8%), ולבסוף – הנמנעים מהצבעה בבחירות האחרונות (54.7%). יצוין כי רמת חוסר האמון הגבוהה ביותר בשיתוף פעולה ערבי-יהודי נרשמה בקרב הנמנעים מהצבעה בבחירות האחרונות (42.2%). ייתכן שיש בכך כדי להסביר מדוע לא הצביעו בבחירות.

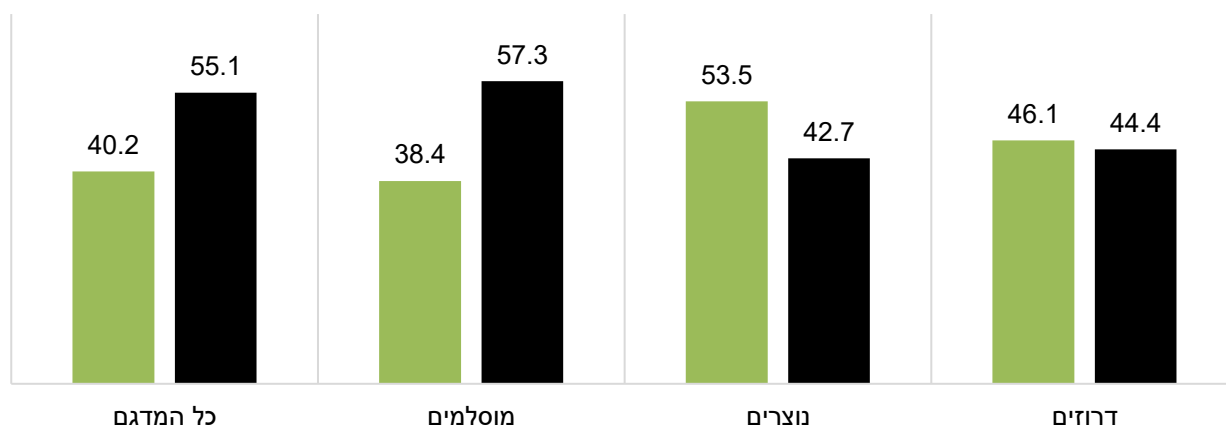
משתתפי הסקר התבקשו להעריך אם יש בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית ערבית-יהודית או אין תמיכה בכך. הדעות על שאלה זו חלוקות: 40.2% סבורים כי יש בציבור היהודי תמיכה בכך; רובם (35%) סבורים שהתמיכה מועטה. לעומת זאת, 55.1% סבורים שאין בציבור היהודי תמיכה ברעיון; 33.1% בהם אף משוכנעים כי בציבור היהודי אין כלל תמיכה בכך.

בתשובות על שאלה זו נמצאו הבדלים לפי ההשתייכות לדת ולפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת. רוב קטן בקרב הנוצרים (53.5%) וכמעט מחצית מהדרוזים (46.1%) סבורים כי יש בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית יהודית-ערבית. המוסלמים פסימיים יותר: רובם (57.3%) אינם מאמינים שיש בציבור היהודי תמיכה ברעיון. בקרב מצביעי המפלגות היהודיות חלוקות הדעות בשאלה זו: מחציתם סבורים שיש בציבור היהודי תמיכה ברעיון ומחציתם אינם סבורים כך. מצביעי המפלגות הערביות פסימיים יותר, והפסימיים ביותר הם מצביעי בל"ד: 68.8% מהם סבורים שאין בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית יהודית-ערבית.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

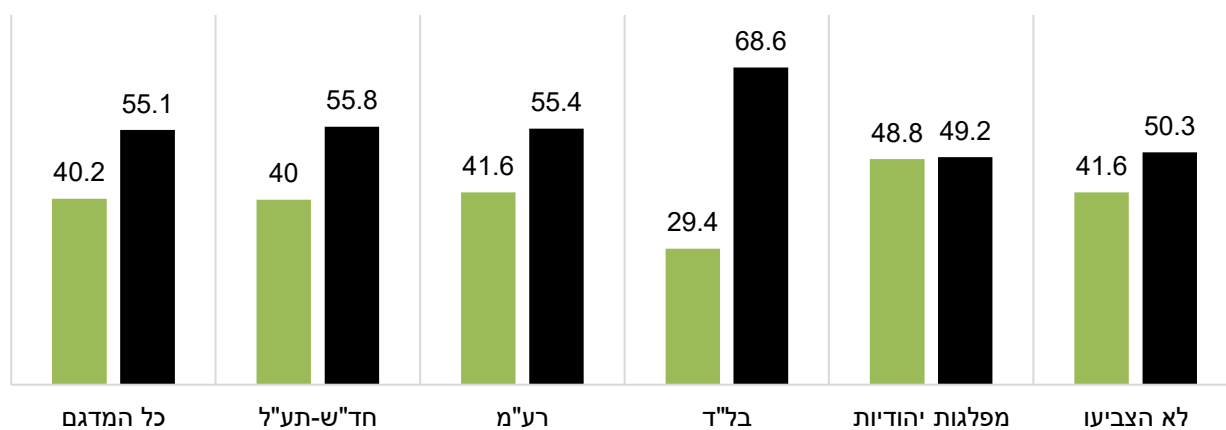
להערכתך, האם בציבור היהודי יש או אין תמיכה
בשותפות פוליטית יהודית-ערבית?
(לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

■ יש ■ אין

להערכתך, האם בציבור היהודי יש או אין תמיכה
בשותפות פוליטית יהודית-ערבית?
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ יש ■ אין

בתשובות על שאלה זו נמצאו הבדלים מובהקים בעמדות הציבור הערבי בהשפעת המלחמה שפרצה בין ישראל לאיראן. לפני פרוץ המלחמה סברו 53.1% מהנשאלים כי אין בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית ערבית-יהודית, ולאחר מכן עלה שיעורם ל-56.8%. העלייה המובהקת ביותר הסתמנה בשיעור הנשאלים שצינו כי הם אינם מאמינים כלל שיש בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית: מ-25.9% לפני פרוץ המלחמה ל-39.6% לאחר מכן.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

גם אם בסך הכול לא חל שינוי של ממש במאזן שבין האופטימיים לפסימיים בציבור הערבי בשאלת התמיכה של הציבור היהודי בשותפות פוליטית, הפסימיים בציבור הערבי נעשו פסימיים עוד יותר בעניין זה לאחר פרוץ המלחמה עם איראן.

יש להניח שהשינוי התחולל בעקבות התקרית הקשה שהתרחשה בטמרה ב-14 ביוני 2025, שבה נהרגו ארבע בנות משפחה לאחר שביתן נהרס מפגיעה ישירה מטיל ששוגר מאיראן. לא זו בלבד, אלא שלאחר התקרית תועדו תגובות גזעניות מצד כמה תושבים יהודים המתגוררים סמוך לטמרה, שהביעו שמחה על נפילת הטיל בעיר הערבית. התגובות הגזעניות זכו לגינוי נרחב בציבור היהודי, ובכללן תגובתו של נשיא המדינה יצחק הרצוג, אולם ממצאי הסקר מלמדים על השפעתם השלילית של מקרים כאלה, בייחוד בעיתות משבר. נפילת הטיל בטמרה התרחשה ביום שבו החל השלב השני של איסוף נתוני הסקר (לאחר פרוץ המלחמה עם איראן), ולכן יש לשער כי היא השפיעה על תשובותיהם של משתתפי הסקר על שאלה זו.

האם יש בציבור היהודי תמיכה בשותפות פוליטית ערבית-יהודית? התפלגות התשובות של משתתפי הסקר לפני פרוץ המלחמה עם איראן ואחריה

התשובה	לפני (N = 238)	אחרי (N = 262)	השינוי (נקודות האחוז)
יש תמיכה רבה	4.4%	6.0%	+ 1.6
יש תמיכה קטנה	36.1%	33.9%	- 2.2
אין כל כך תמיכה	27.2%	17.2%	- 10.0
אין תמיכה כלל	25.9%	39.6%	+ 13.7
	40.5%	39.9%	56.8%
	53.1%		

באיזו זירה עשוי שיתוף פעולה יהודי-ערבי להצליח? השאלה התכוונה לשיתוף פעולה באופן כללי, לאו דווקא בהקשרו הפוליטי. רוב משתתפי הסקר (61.2%) סבורים כי מרבית סיכויי ההצלחה טמונים ברמת הפרט, דהיינו בתחומים המתבססים על קשר אישי בין אזרחים ערבים ליהודים: שליש (33.1%) הצביעו על מקומות עבודה משותפים כעל זירה שבה סיכויי ההצלחה הם הגבוהים ביותר, ובצידם 19.9% הצביעו על יוזמות אישיות של אזרחים ערבים ויהודים. עליהם ניתן להוסיף 8.2% הסבורים כי שיתופי פעולה בין סטודנטים הם זירה נוספת שבה סיכויי ההצלחה גבוהים.

חלק קטן יותר ממשתתפי הסקר (21.1%) סבורים כי סיכויי ההצלחה הגבוהים ביותר נמצאים בזירה הפוליטית הארצית, דהיינו הכנסת או הממשלה (15.5%) או בזירה המוניציפלית דרך שיתוף פעולה בין רשויות מקומיות ערביות ויהודיות (5.6%). זירות הצלחה אפשריות אחרות הן החברה האזרחית (7%) ודיאלוג בין אנשי דת משתי האוכלוסיות (2.9%).

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

באיזו זירה סיכויי ההצלחה של שיתוף פעולה ערבי-יהודי הם הגבוהים ביותר?

הזירה האישית – 61.2%

- מקומות עבודה משותפים – 33.1%
- יוזמות אישיות של אזרחים ערבים ויהודים – 19.9%
- שיתופי פעולה בין סטודנטים משתי האוכלוסיות – 8.2%

הזירה הפוליטית – 21.1%

- הכנסת או הממשלה – 15.5%
- שיתוף פעולה בין רשויות מקומיות יהודיות וערביות – 5.6%

החברה האזרחית – 7.0%

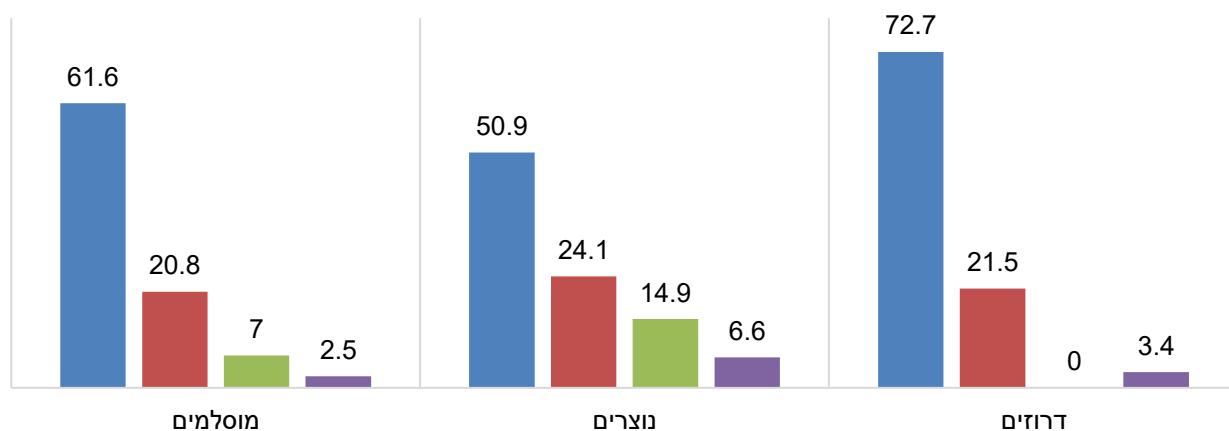
- עמותות וארגוני החברה האזרחית – 7.0%

הזירה הבין-דתית – 2.9%

- דיאלוג בין אנשי דת משתי האוכלוסיות – 2.9%

באיזו זירה סיכויי ההצלחה של שיתוף פעולה ערבי-יהודי הם הגבוהים ביותר? (לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

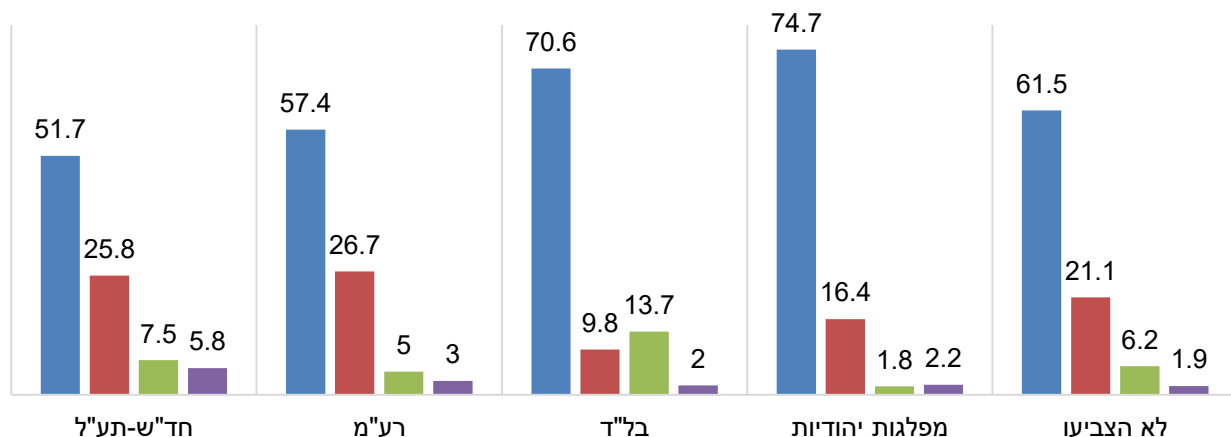
■ הזירה האישית ■ הזירה הפוליטית ■ החברה האזרחית ■ דיאלוג בין-דתי

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

באיזו זירה סיכויי ההצלחה של שיתוף פעולה ערבי-יהודי הם הגבוהים ביותר? (לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

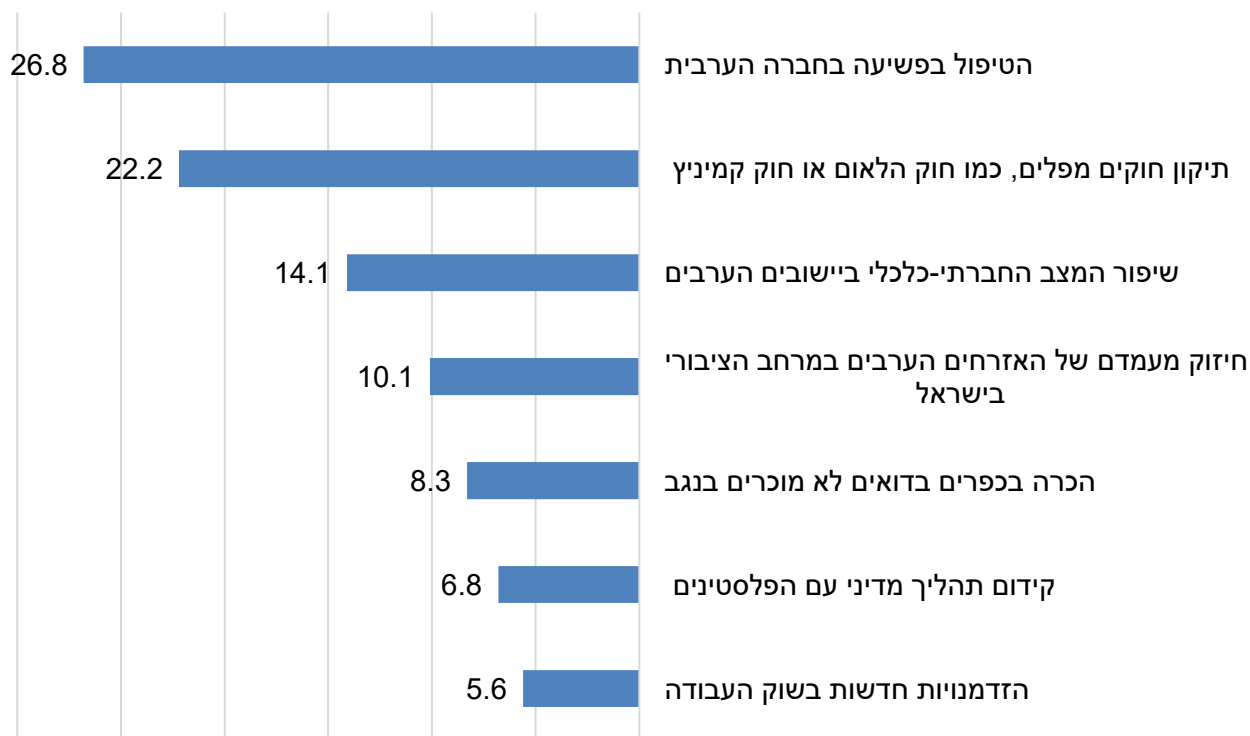
דיאלוג בין-דתי החברה האזרחית הזירה הפוליטית הזירה האישית

בהתייחסות למישור הפוליטי, משתתפי הסקר התבקשו להעריך באיזה נושא עשויה שותפות פוליטית ערבית-יהודית להצליח במידה הרבה ביותר. תשובותיהם של הנשאלים חושפות קשת רחבה של נושאים שעומדים על סדר היום של הציבור הערבי. שני הנושאים שזכו למשקל גבוה יחסית הם הטיפול בפשיעה בחברה הערבית (26.8%) ותיקון חוקים המפלים לרעה את הציבור הערבי, כגון חוק הלאום או חוק קמיניץ (22.2%). נושאים בולטים אחרים הם שיפור המצב החברתי-כלכלי ביישובים הערביים (14.1%) וחיזוק מעמדם של האזרחים הערבים במרחב הציבורי בישראל (10.1%).

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

באיזה נושא עשויה שותפות פוליטית ערבית-יהודית להצליח במידה הרבה ביותר? (באחוזים)

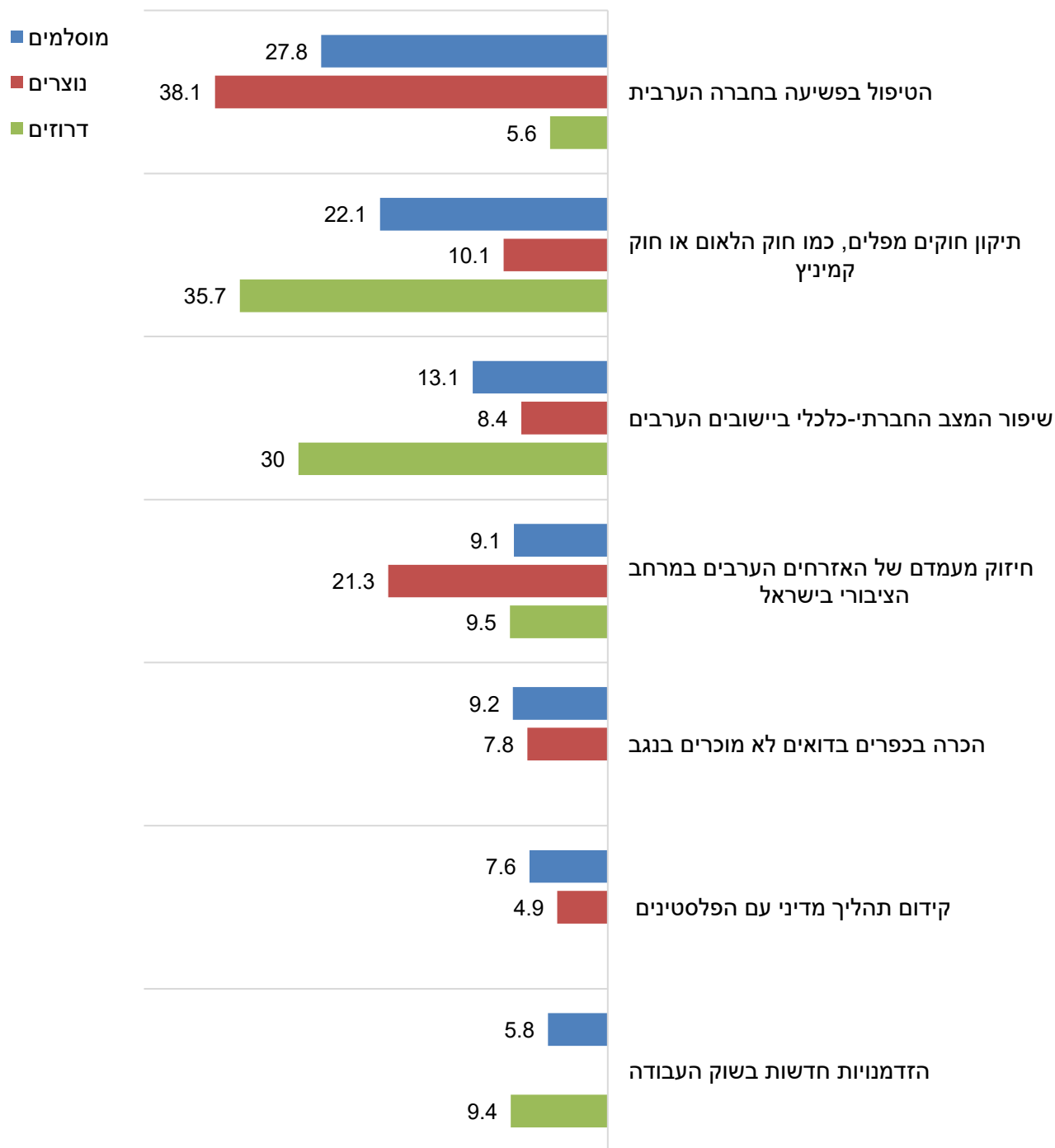

נראה כי התשובות משקפות במידה רבה משאלת לב של משתתפי הסקר, כי שותפות פוליטית ערבית-יהודית תניב הישגים בתחומים שנתפסים בעיניהם כבעלי חשיבות ראשונה במעלה. מסקנה זו עולה מניתוח התשובות על פי ההשתייכות לדת ועל פי דפוסי ההצבעה בבחירות האחרונות לכנסת. למשל, הדרוזים מאמינים כי שני התחומים העיקריים שבהם תצליח שותפות פוליטית ערבית-יהודית הם תיקון חוקים מפלים כגון חוק הלאום או חוק קמיניץ (35.7%) ושיפור המצב החברתי-כלכלי ביישובים הערביים (30%). שיעורים אלו גבוהים בהרבה מהשיעור הממוצע הכללי במדגם. אין זה מקרה, שכן מדובר בשני הנושאים הדחופים ביותר על סדר יומה של העדה הדרוזית.

דוגמה אחרת: מצביעי בל"ד, המדגישים את מקומה המרכזי של הזהות הפלסטינית של האזרחים הערבים, סבורים כי אחד התחומים העיקריים שבהם שותפות פוליטית עשויה להצליח הוא קידום תהליך מדיני עם הפלסטינים (17.6%). שיעור זה גבוה פי שלושה מהממוצע הכללי במדגם.

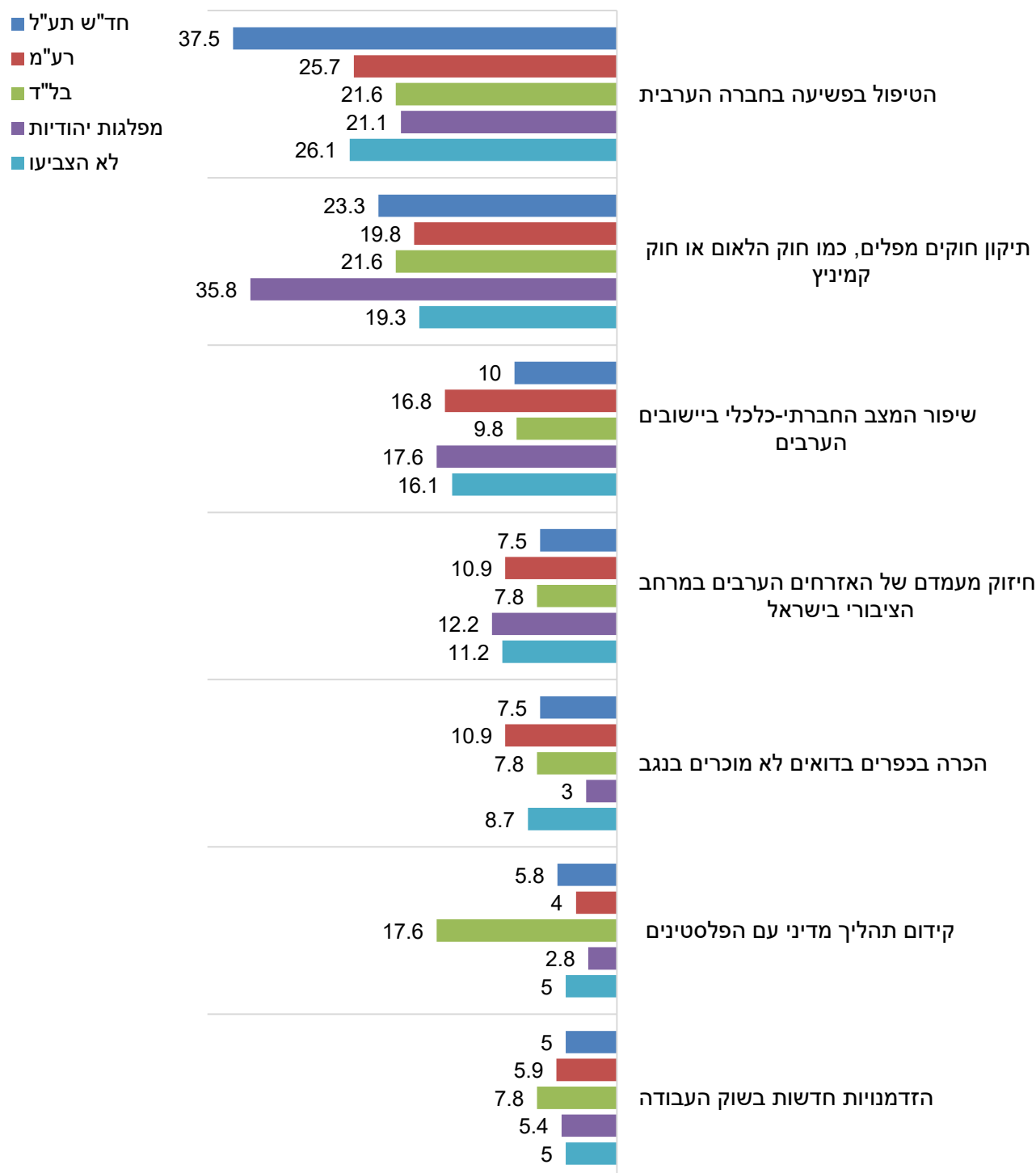
תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

באיזה נושא עשויה שותפות פוליטית ערבית-יהודית להצליח במידה הרבה ביותר? (לפי ההשתייכות לדת, באחוזים)

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

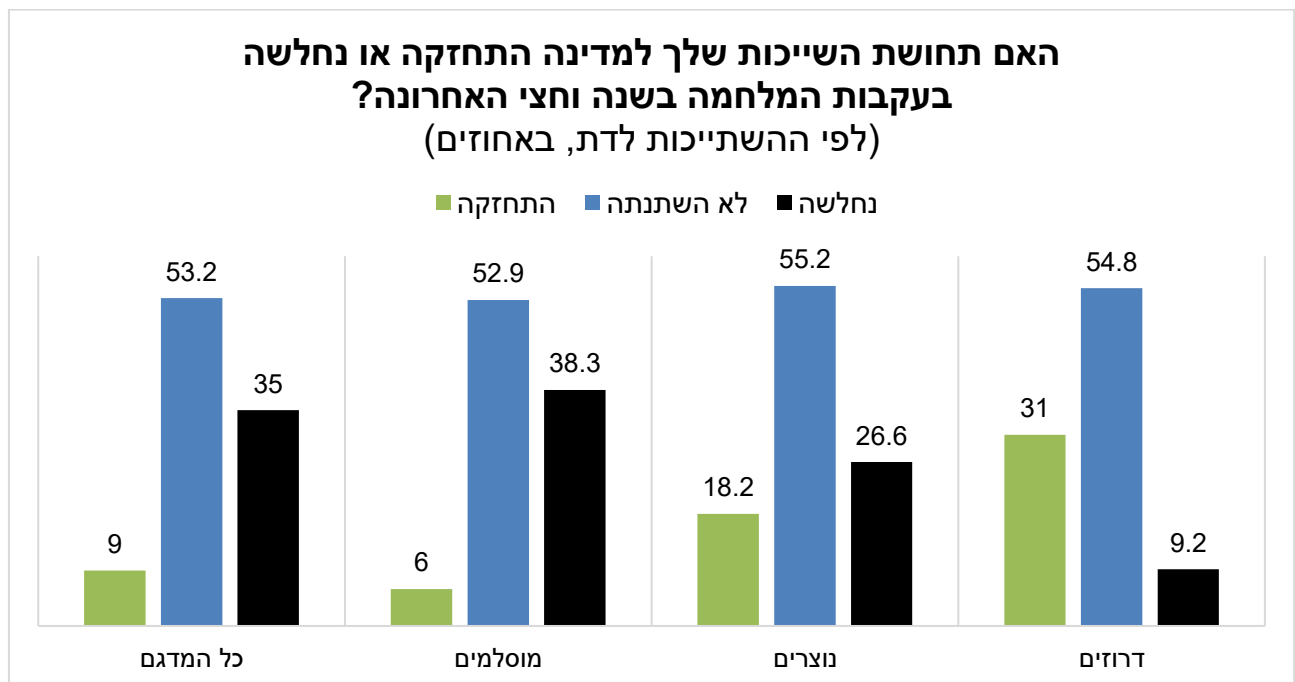
באיזה נושא עשויה שותפות פוליטית ערבית-יהודית להצליח במידה הרבה ביותר? (לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

שליש ממתתפי הסקר (35%) ציינו כי תחושת השייכות שלהם למדינה נחלשה בשל המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר, ורק 9% אמרו כי תחושת השייכות שלהם למדינה דווקא התחזקה. הממצא הבולט הוא, שהמלחמה לא השפיעה לכאן או לכאן על תחושתם של רוב משתתפי הסקר ביחס למדינה (53.2%). ייתכן שהמלחמה אישרה עבורם את תחושתם כלפי המדינה לטובה או לרעה, ששררה עוד לפני. תשובה זו בולטת בקרב מוסלמים (52.9%), נוצרים (55.2%) ודרוזים (54.8%) גם יחד. עם זאת, שיעור הדרוזים שציינו כי תחושת השייכות שלהם למדינה התחזקה במהלך המלחמה (31%) גבוה באופן מובהק משיעור המוסלמים (6%) והנוצרים (18.2%) החשים כך.

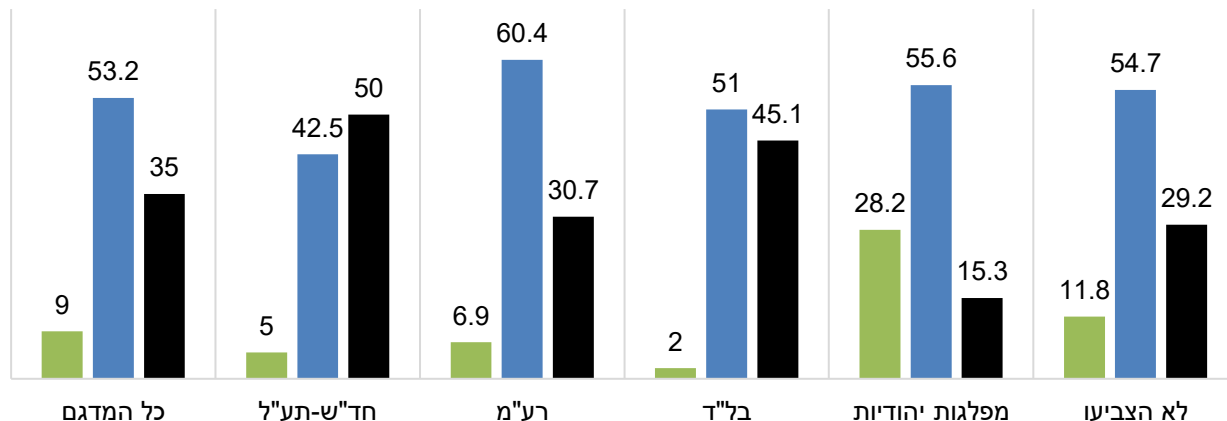
מחצית (50%) מצביעי חד"ש-תע"ל (50%) ציינו כי תחושת השייכות שלהם למדינה נחלשה בעקבות המלחמה. שיעורים אלו גבוהים משיעורם של מצביעי בל"ד (45.1%) ומצביעי רע"מ (30.7%) שציינו כך. מנגד, שיעורם של מצביעי רע"מ (60.4%) שדיווחו כי המלחמה לא השפיעה על תחושתם ביחס למדינה גבוה יותר משיעורם של מצביעי בל"ד (51%) ומצביעי חד"ש-תע"ל (42.5%) שדיווחו כך.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם תחושת השייכות שלך למדינה התחזקה או נחלשה בעקבות המלחמה בשנה וחצי האחרונה? (לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ נחלשה ■ לא השתנתה ■ התחזקה

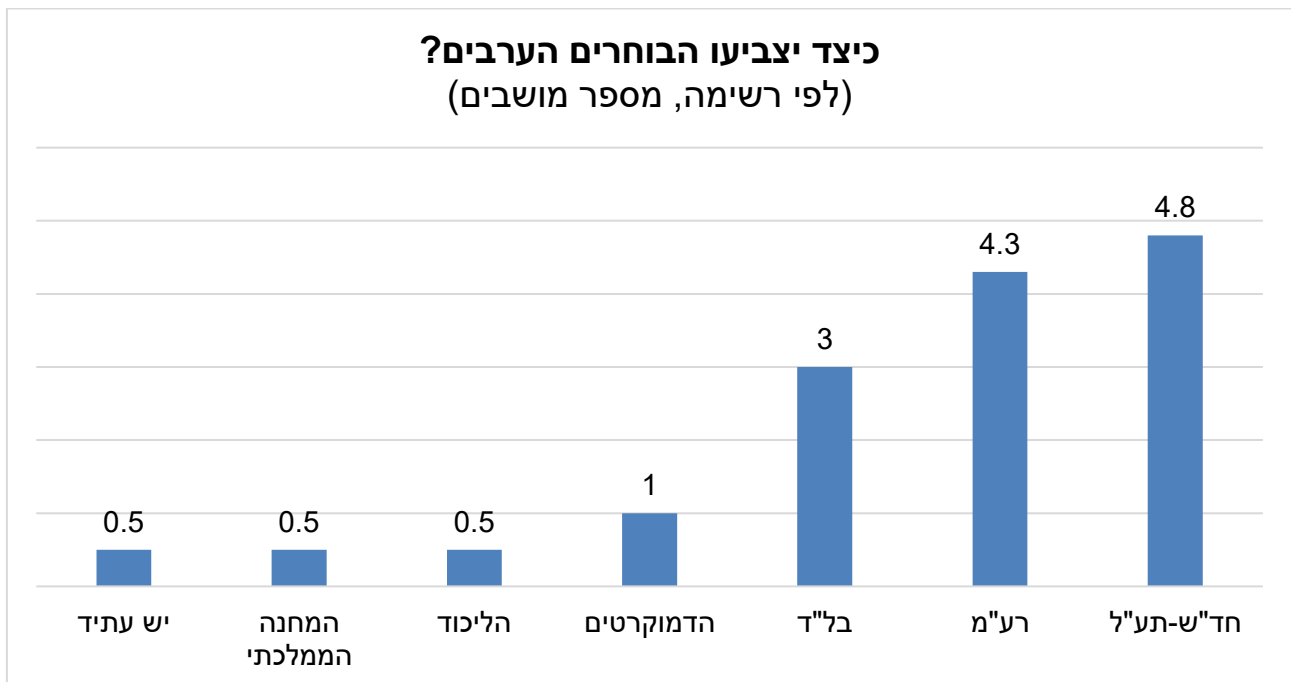

השתתפות הערבים בבחירות לכנסת ושאלת ההצטרפות לממשלה

על פי ממצאי הסקר, אילו נערכו היום בחירות כלליות לכנסת, שיעור ההצבעה הצפוי של הבוחרים הערבים היה עומד על 57%. בשקלול ממצאים אלו ובהתבסס על התנהגות הבוחרים הערבים בעבר, ניתן להעריך כי אילו התמודדו שלוש הרשימות הערביות בנפרד – חד"ש-תע"ל, רע"מ, בל"ד – כשם שעשו בבחירות האחרונות שנערכו בנובמבר 2022, חד"ש-תע"ל ורע"מ צפויות לזכות ב-4.8 וב-4.3 מושבים בהתאמה, ואילו בל"ד נמצאת מתחת לאחוז החסימה וצפויה לקבל 3 מושבים.

בגזרת המפלגות היהודיות, מפלגת "הדמוקרטים" עשויה לקבל מושב אחד מהבוחרים הערבים. מפלגות הליכוד, המחנה הממלכתי ויש עתיד עשויות לקבל מהבוחרים הערבים חצי מושב כל אחת.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם על מפלגה ערבית להשתתף בקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות? רוב גדול בקרב משתתפי הסקר (73.2%) תומכים במהלך כזה; חלקם הגדול (41.8%) אף תומכים בהצטרפותה של מפלגה ערבית לכל קואליציה שתקום ולא רק לממשלת מרכז-שמאל. מנגד, רק 11.3% מתנגדים בתוקף להצטרפותן של מפלגות ערביות לקואליציה וגם לתמיכה של מפלגות ערביות בקואליציה מבחוץ (באמצעות "גוש חוסם" בכנסת).

שיעור התמיכה הגבוה ביותר בהצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה נרשם בקרב מצביעי רע"מ (90.1%), ואחריהם מצביעי חד"ש-תע"ל (77.5%), מצביעי המפלגות היהודיות (76.5%), ובמידה פחותה גם מצביעי בל"ד (60.8%).

האם על מפלגה ערבית להצטרף לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות? (באחוזים)

כן, לכל ממשלה שתקום אחרי הבחירות, **41.8**

כן, 73.2

כן, רק לממשלת מרכז-שמאל, **31.4**

לא, אבל מפלגה ערבית רשאית לתמוך בקואליציה מבחוץ בתמורה להישגים ממשיים, **11.7**

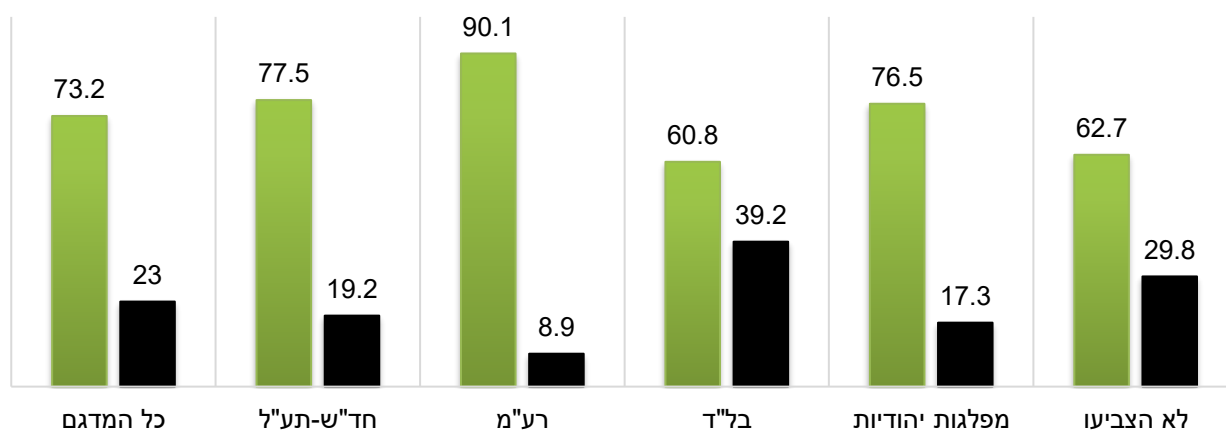
לא, 23.0

אסור למפלגה ערבית להצטרף לקואליציה או לתמוך בה מבחוץ בשום תנאי, **11.3**

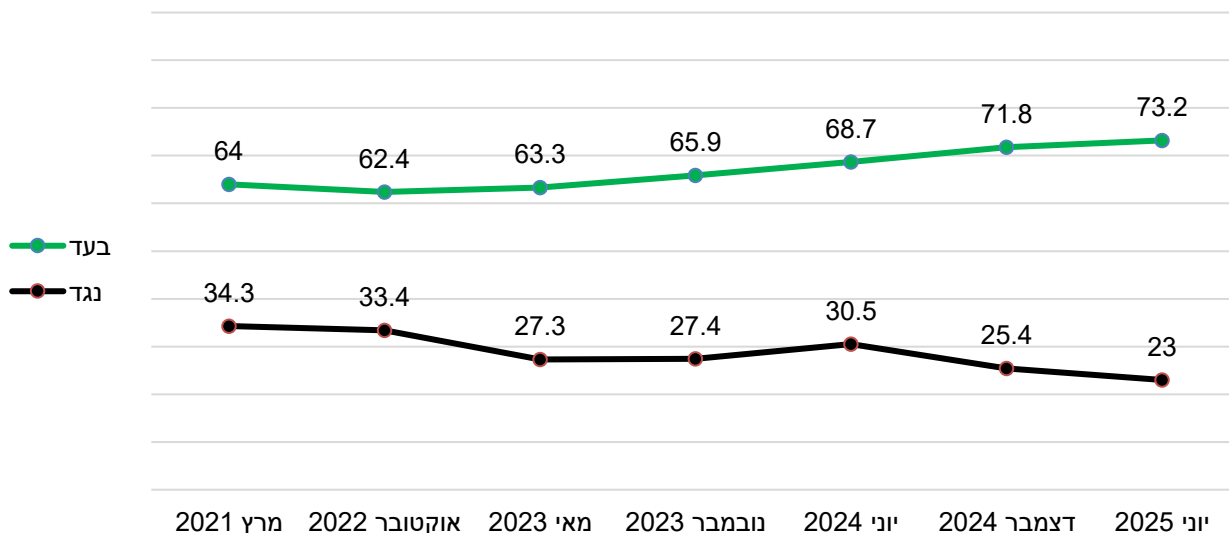
תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

האם על מפלגה ערבית להצטרף לקואליציה שתקום אחרי הבחירות הבאות לכנסת? (לפי דפוס ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

■ בעד ■ נגד

עמדת הציבור הערבי ביחס להצטרפותה של מפלגה ערבית לקואליציה (בשנים נבחרות, באחוזים)

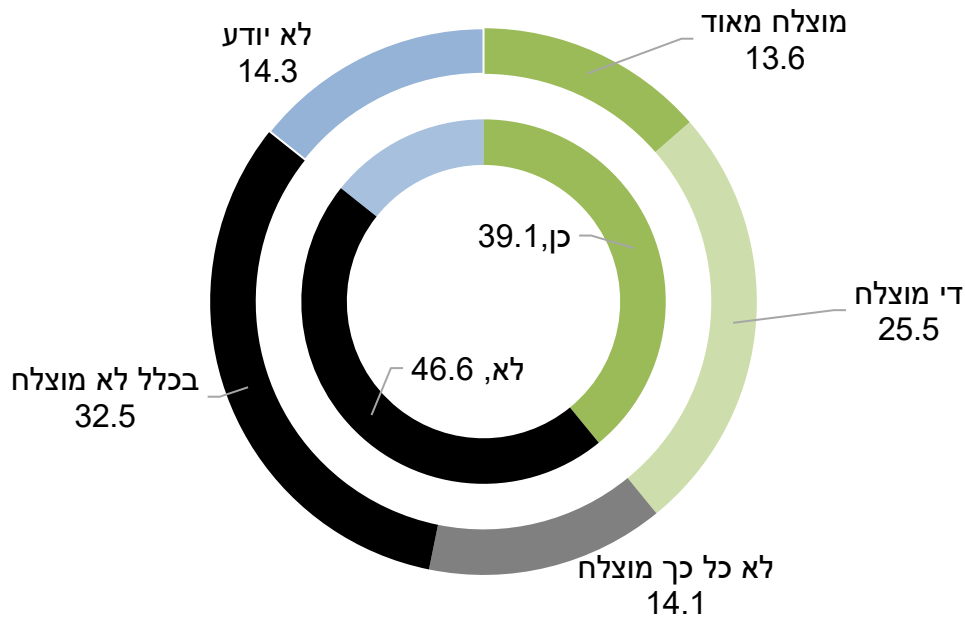
המגמה העולה מן הסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר בשנים האחרונות ברורה: רוב מוצק בציבור הערבי תומך בהצטרפות מפלגה ערבית לקואליציה, כשם שעשתה מפלגת רע"מ בעקבות הבחירות ב-2021. על רקע זה הוצגה למשתתפי הסקר השאלה: במבט לאחור, האם הניסיון של רע"מ בממשלת בנט-לפיד (בשנים 2021-2022) היה מוצלח או לא?

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מתברר שהדעות בציבור הערבי בנושא זה חלוקות: 39.1% ממשתתפי הסקר סבורים כי הניסיון היה מוצלח בסך הכול. הם מבססים את עמדתם על שלושה נימוקים עיקריים: הממשלה טיפלה ברצינות בבעיות החברה הערבית; מפלגה ערבית נהנתה מהשפעה פוליטית; והחברה הערבית זכתה בהגדלת תקציבים. מנגד, 46.6% מהנשאלים סבורים כי הניסיון לא היה מוצלח. היו שמתחו ביקורת קונסטרוקטיבית וטענו כי ההישגים של רע"מ היו דלים ולא הגשימו את הציפיות. אחרים הסבירו שרע"מ זנחה את הבעיות הלאומיות של האזרחים הערבים והתמקדה רק בבעיותיהם האזרחיות. היו גם מי שמתחו ביקורת על כך שמפלגה ערבית כמו רע"מ נאלצה להתרפס בפני מפלגות השלטון היהודיות.

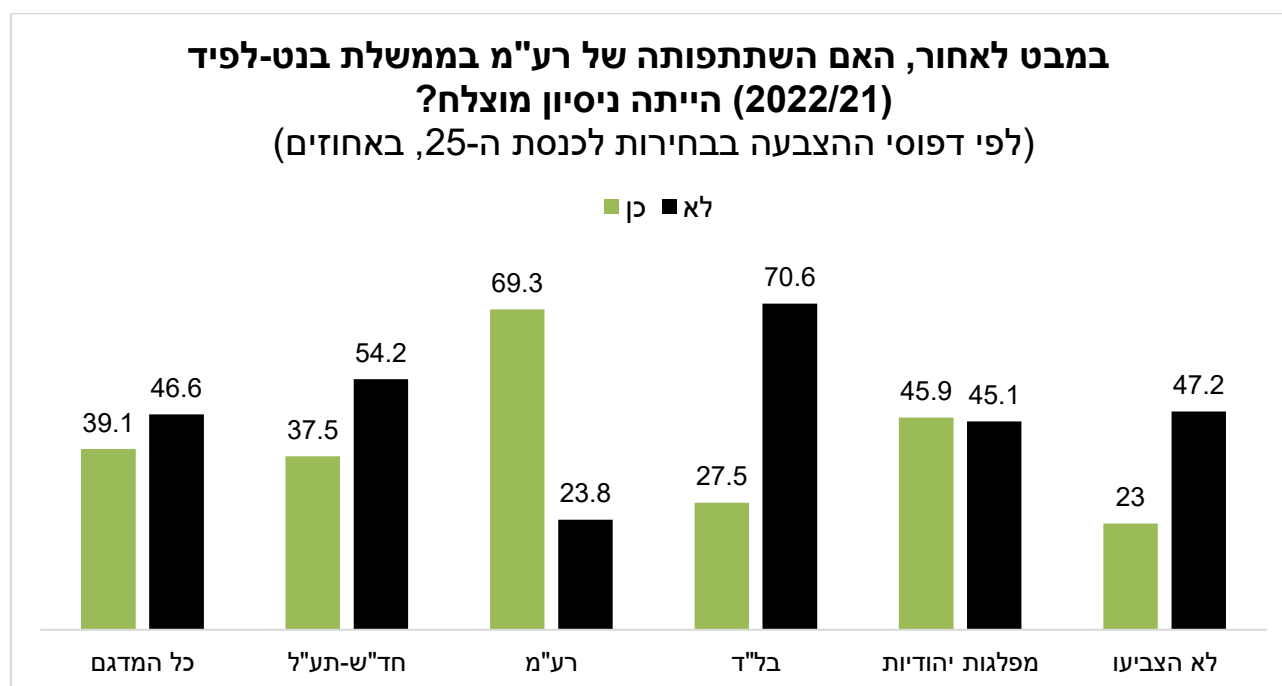
מטבע הדברים, בסוגיה פוליטית טעונה זו שוררים חילוקי דעות מהותיים לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת (בחירות 2022). רוב מצביעי רע"מ (69.3%) סבורים כי הניסיון היה מוצלח בסך הכול, אולם רק מיעוט בקרב מצביעי חד"ש-תע"ל (37.5%) ובל"ד (27.5%) סבורים כך. לעומת זאת, רוב גדול בקרב מצביעי בל"ד (70.6%), מחצית ממצביעי חד"ש-תע"ל (54.2%) וגם חלק קטן ממצביעי רע"מ (23.8%) סבורים כי במבט לאחור הניסיון לא היה מוצלח.

במבט לאחור, האם השתתפותה של רע"מ בממשלת בנט-לפיד (2022/21) הייתה ניסיון מוצלח? (באחוזים)

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מדוע הניסיון לא היה מוצלח? (N = 233 מהמשיבים, 46.6%)		מדוע הניסיון היה מוצלח? (N = 195 מהמשיבים, 39.1%)	
33.3%	ההישגים של רע"מ היו דלים ולא הגשימו את הציפיות	26.3%	הממשלה טיפלה ברצינות בבעיות החברה הערבית
27.2%	רע"מ זנחה את הבעיות הלאומיות של האזרחים הערבים והתמקדה רק בבעיות האזרחיות	25.3%	למפלגה ערבית הייתה השפעה פוליטית
21.8%	מפלגה ערבית התרפסה בפני מפלגות השלטון היהודיות	22.6%	הגדלת התקציבים לחברה הערבית
9.3%	מתן לגיטימציה ערבית למדיניות ממשלתית מפלה	12.3%	מפלגה ערבית נענתה לרצון הבוחרים הערבים והצטרפה לממשלה
3.7%	פגיעה בסוגיה הפלסטינית	11.1%	חיזוק הלגיטימציה של האזרחים הערבים בעיני הציבור היהודי

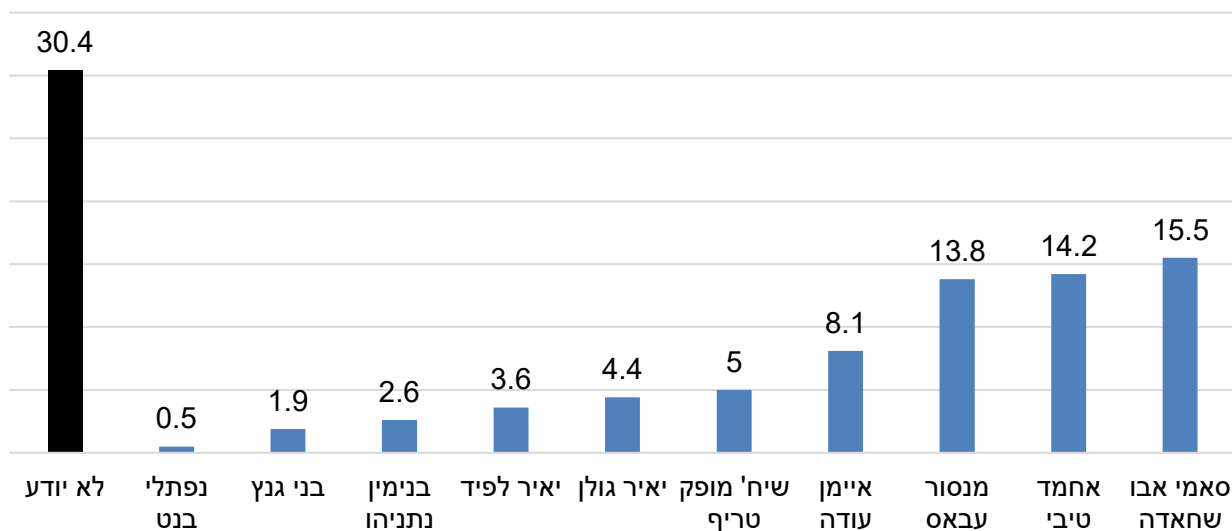
איזה ראש מפלגה או איש ציבור מייצג כיום בצורה הטובה ביותר את האזרח הערבי? כמעט שליש ממשתתפי הסקר (30.4%) השיבו כי אין כיום איש המייצג אותם. בכל זאת, שלושה נציגים ערביים מובילים את הרשימה וזוכים לשיעורי תמיכה דומים: סאמי אבו שחאדה, יו"ר בל"ד (15.5%); ח"כ אחמד טיבי, יו"ר מפלגת תע"ל (14.2%); וח"כ מנסור עבאס, יו"ר מפלגת רע"מ (13.8%). ח"כ אימן עודה, יו"ר מפלגת חד"ש, זוכה לתמיכה פחותה יחסית (8.1%).

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

בתשובות על שאלה זו נתגלו הבדלים מובהקים לפי ההשתייכות לדת. בקרב הדרוזים, שיח' מופק טריף, הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל, זוכה לתמיכה גבוהה במיוחד (57%). נתון זה הוא ביטוי להתלכדות העממית בתוך העדה הדרוזית סביב אישיותו של השייח', הפועל ללא לאות בחודשים האחרונים להבטיח את שלומם של הדרוזים בסוריה ולחזק את הקשר בין הקהילות הדרוזיות בישראל ובסוריה. בקרב הנוצרים, רבים (37.4%) מרגישים כי אין היום דמות המייצגת אותם, ועדיין סאמי אבו שחאדה (19.3%) ואימן עודה (17.3%) זוכים מבחינתם לשיעורי תמיכה גבוהים יחסית. בקרב המוסלמים נרשם שוויון כמעט מוחלט בין סאמי אבו שחאדה (16.6%), אחמד טיבי (16.6%) ומנסור עבאס (15.7%).

התמיכה בראשי המפלגות היהודיות נמוכה מאוד, אך הבולטים הם אלה: יאיר גולן, יו"ר מפלגת הדמוקרטים (4.7%); ח"כ יאיר לפיד, מנהיג האופוזיציה בכנסת ויו"ר מפלגת "יש עתיד" (3.6%); ראש הממשלה ויו"ר מפלגת הליכוד, ח"כ בנימין נתניהו (2.6%).

**איזה ראש מפלגה או איש ציבור מייצג אותך היום
בצורה הטובה ביותר? (באחוזים)**

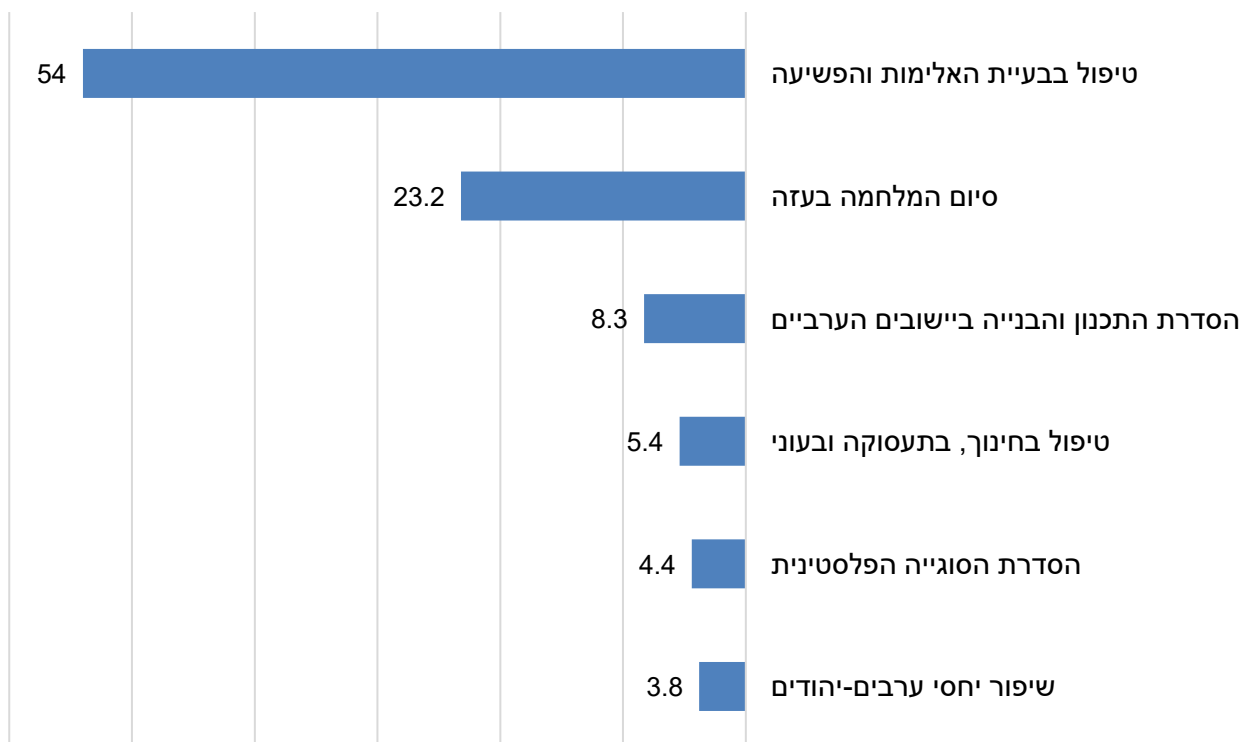

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

סדר היום של הציבור הערבי

הטיפול בבעיית האלימות והפשעה מוסיף לעמוד בראש סדר העדיפויות של הציבור הערבי: 54% ממשתתפי הסקר דירגו אותו כסוגיה החשובה ביותר. בצד זאת, סיום המלחמה בעזה מתבלט כסוגיה חשובה בפני עצמה (23.2%). כפי שראינו לעיל, מדובר בשתי הסוגיות העיקריות הטורדות בימים אלה את מנוחתם של האזרחים הערבים, והן משפיעות לרעה על מצב רוחם. חומרתן של שתי הסוגיות הללו בעיני הציבור הערבי נובעת מן העובדה ששתיהן מצריכות טיפול מיידי, והציבור הערבי מאמין כי הדבר תלוי בעיקר בהחלטת הממשלה.

מהי הסוגיה החשובה ביותר כיום עבור הציבור הערבי בישראל? (באחוזים)

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

שאלת הזהות האישית

על פי ממצאי הסקר, בזהותם האישית של האזרחים הערבים יש שלושה מרכיבים מרכזיים: הזהות הערבית (36.2%), האזרחות הישראלית (30.3%) וההשתייכות לדת (21.4%). רק 9.7% ציינו כי המרכיב החשוב ביותר עבורם הוא הזהות הפלסטינית.

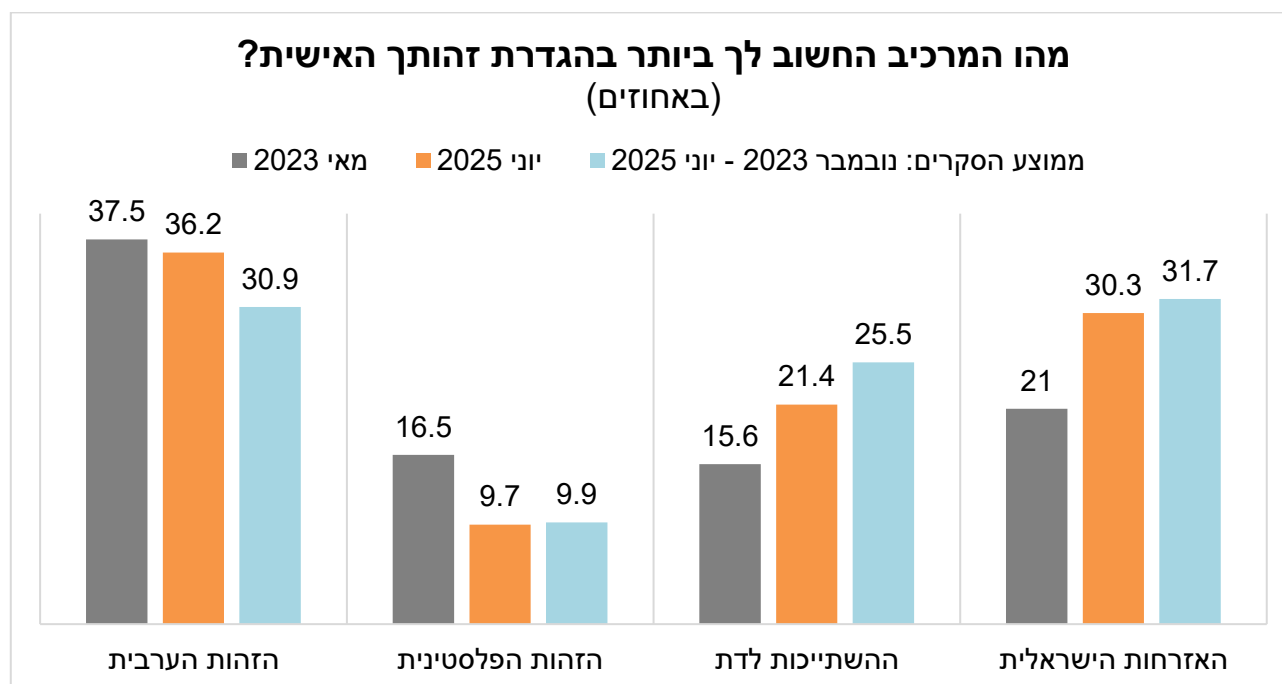
יש לציין כי בפני משתתפי הסקר הוצג המרכיב הישראלי במונח "אזרחות" (מרכיב אינסטרומנטלי) ולא במונח "זהות" (מרכיב רגשי). בכל זאת, המגמה העולה מהסקרים שערכה תוכנית קונרד אדנאואר לאורך המלחמה (נובמבר 2023 – יוני 2025) מלמדת על התבססותה של האזרחות הישראלית כאחד ממרכיבי הזהות החשובים בקרב האזרחים הערבים.

שאלת הזהות האישית דינמית ומושפעת במידה רבה מהתפתחויות חיצוניות, בוודאי בעיתות קונפליקט. תפנית מעניינת התרחשה בסקר הנוכחי (יוני 2025): בהשפעת המלחמה עם איראן, מרכיב הזהות הערבית התחזק על חשבון מרכיב האזרחות הישראלית, ואילו שני מרכיבי הזהות האחרים – ההשתייכות לדת והזהות הפלסטינית – נותרו ללא שינוי. וכך, בשעה שלפני פרוץ המלחמה עם איראן נרשם שוויון בין מרכיב הזהות הערבית למרכיב האזרחות הישראלית, לאחר פרוץ המלחמה נוצר פער מובהק ביניהם לטובת מרכיב הזהות הערבית.

יש להניח כי השינוי משקף אכזבה בציבור הערבי מאוזלת ידה של המדינה להסדיר מיגון ראוי ביישובים הערביים בעיתות חירום, ולכן תחושתם היא כי אזרחותם הישראלית מאבדת מערכה.² התקרית הקשה בטמרה, שהוזכרה לעיל, משפיעה על היווצרות השינוי.

² ראו: ליטל פילר, "פערי המיגון ביישובים הערביים: מחדל מתמשך בעיצומה של מלחמה", המכון הישראלי לדמוקרטיה, 15 ביוני 2025: <https://idi.org.il/articles/56360>

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

התפלגות מרכיבי הזהות האישית לפני פרוץ המלחמה עם איראן ואחריה, יוני 2025

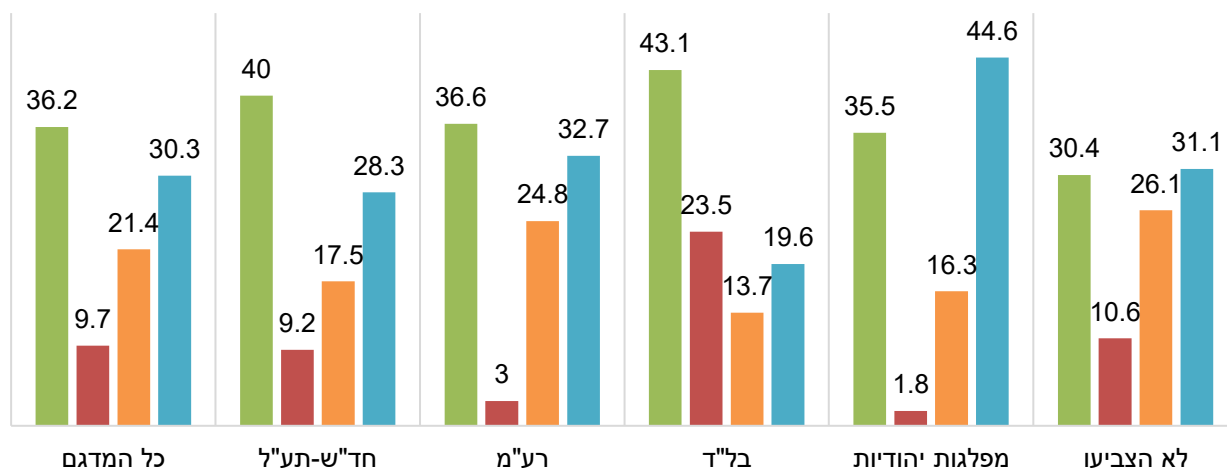
השינוי (נקודות האחוז)	אחרי (N = 262)	לפני (N = 238)	המרכיב
+ 4.9	38.5%	33.6%	הזהות הערבית
- 4.5	28.2%	32.7%	האזרחות הישראלית
- 0.7	21.0%	21.7%	ההשתייכות לדת
+ 0.4	9.9%	9.5%	הזהות הפלסטינית

הזהות הערבית היא המרכיב המרכזי בזהותם של מצביעי כל המפלגות הערביות. עם זאת, בקרב מצביעי חד"ש-תע"ל ורע"מ האזרחות הישראלית מדורגת במקום השני, ובקרב מצביעי בל"ד הזהות הפלסטינית מדורגת במקום השני. בקרב מצביעי המפלגות היהודיות, האזרחות הישראלית היא המרכזית ואחריה הזהות הערבית.

תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מהו המרכיב החשוב לך ביותר בהגדרת זהותך האישית?
(לפי דפוסי ההצבעה בבחירות לכנסת ה-25, באחוזים)

האזרחות הישראלית ■ ההשתייכות לדת ■ הזהות הפלסטינית ■ הזהות הערבית

הסקר נערך ביוזמת תוכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי, הפועלת מטעם קרן קונרד אדנאואר במרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב.

הסקר נעשה באמצעות מכון המחקר סטאט-נט בהנהלת יוסף מקלדה.

הנתונים נאספו בתאריכים 10–16 ביוני 2025 בסקר טלפוני שנערך בשפה הערבית בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל (בני 18 ומעלה).

גודל המדגם: 500 נשאלים; טעות הדגימה המרבית: $\pm 4.4\%$.